

Fənn sillabusu

İxtisas: Biznesin idarə edilməsi MBA (Ərzaq sahəsi üzrə)

Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə

Kafedra: Maliyyə idarəetməsi və audit

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f (Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin sosial-iqtisadi problemləri) (Fənn müəllimi tərəfindən tərtib olunmuş 12 sentyabr 2025-ci il tarixli 01 sayılı protokolu ilə təsdiq edilən işçi tədris proqramı).

Kodu: SMO 603

Tədris ili: II (2025/2026)

Semestr: I

Tədris yükü: Cəmi: 30 saat (30 saat məşğələ)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 8 kredit

Auditoriya №:

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Hüseynli Nuran Mirəqil oğlu, Baş müəllim

Məsləhət günləri və saati: I-V günlər 12⁰⁰-13⁰⁰

E-mail ünvanı: nurangaga@yahoo.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç., 170-a

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas

1. Ataşov B.X. Ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problemləri. Bakı, 2005.

2. Abbasov A.F. Ərzaq təhlükəsizliyi. Bakı, "Nasir", 2007.

3. Ataşov B.X. Ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problemləri. Bakı, 2006.

4. Qubanzadə A.A. Dayanıqlı ərzaq təminatının iqtisadi əsasları. Bakı, 2013.

5. Azər Qubanzadə. Ərzaq kompleksinin modernizasiyası və dayanıqlı inkişaf problemləri. Bakı, "Kooperasiya" nəşriyyatı, 2017, 192 səh.

6. Ağamaliyev M.Q., Sükürov T.S. Ticarət müəssisələrinin iqtisadiyyatı. Ali məktəb tələbələri üçün dərslik. Bakı: "İqtisad

Əlavə

7. Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı şəhəri, 2 mart 2001-ci il № 640

8. Римская декларация о всемирной продовольственной безопасности и План действия Всемирной встречи на высшем уровне по проблемам продовольствия [Электронный ресурс]. – Рим, 2009. – Режим доступа : <http://www.g20civil/ com/ru/documents/205/577>

9. Декларация Всемирного саммита по продовольственной безопасности [Электронный ресурс]. – Рим, 2009. – Режим доступа : <http://www.un.org/ ru/documents/declconv/declarations/pdf/ summit2009declaration.pdf>

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib deyildir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Ərzaq təhlükəsizliyi ölkənin iqtisadi və milli təhlükəsizliyinin ən əsas hissəsidir. Əhalinin ərzaq məhsulları ilə təmin olunması dövlət üçün həlli vacib olan sosial-iqtisadi problemlərdən birisidir. Ərzaq təhlükəsizliyi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən ən əsasıdır. Bu problemin həlli milli, iqtisadi, sosial, demoqrafik və ekoloji faktorların ən geniş spektrini əhatə edir. Məhz bu səbəbdən də dövlət səviyyəsində sosial-iqtisadi sistem ərzaq təhlükəsizliyi ilə sıx bağlıdır. Elə bu baxımdan da ərzaq təhlükəsizliyinin təmini daxili resursların mobilizə edilməsinə əsaslanır. Bu yanaşma milli iqtisadi islahatlar strategiyasının işlənilib hazırlanması, effektiv hüquqi normaların istifadəsi, dayanıqlı inkişafı, əhalinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı dəyişikliklərə əsaslanır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, ərzaq təhlükəsizliyi bəşəriyyət səviyyəsində beynəlxalq əmək bölgüsündə yüksək səviyyədə iştirak və dünya bazarında özünəməxsus şəkildə "ərimə və ya aqrar proteksionizm", bəşəriyyətin gələcəyini təyin edən dayanıqlı inkişafdır. Dayanıqlı inkişaf ərzaq da daxil olmaqla təbii resurslardan balanslaşdırılmış istehlaka əsaslanır. Bu baxımdan "Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin sosial-iqtisadi problemləri" fənninin tədris olunması aktualıq kəsb edir.

Fənnin məqsədi ölkədə aparılan iqtisadi islahatların daha da dərinləşdirilməsini, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasını və əhalinin ərzaq məhsulları ilə təminatının yaxşılaşdırılmasının təmin edilməsi ilə əlaqədar mövcud sosial-iqtisadi problemlərin öyrənilməsidir.

Fənnin məqsədindən irəli gələrək vəzifələri aşağıdakılardır: Magistrlərə

- Ərzaq təhlükəsizliyinin nəzəri-konseptual əsaslarını öyrədilir;
- Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amillər öyrənilir;
- Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritetləri öyrənilir;
- Dünyanın ərzaq istehsalı və əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsi təhlil olunur;
- Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti ilə bağlı biliklər əldə edilir;
- Dünyanın ərzaq bazarının inkişaf istiqamətləri öyrənilir;
- Ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri və Strateji Yol Xəritəsində ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının təmin edilməsi ilə bağlı biliklər əldə edilir;
- Müasir dövrdə (2024-2025-ci illərdə) global ərzaq çatışmazlığı problemi öyrənilir;
- Global ərzaq probleminin səbəbləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri öyrənilir;
- Dünyanın ərzaq istehsalının əsas problemləri öyrənilir
- Ərzaq təminatı ilə bağlı maliyyə siyasətinin ümumi strategiyası öyrənilir vəs.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal-Magistr keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal-Magistr keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir;
- 8 bal-Magistr cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal-Magistr keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir;
- 6 bal-Magistrin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal-Magistrin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal-Magistrin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal-Magistrin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal-Magistrin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal-suala cavab yoxdur.

Magistrin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə Magistrin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Magistr Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim mövzu planı: Cəmi: 30 saat (30 saat məşğələ)

№	Keçirilən mühazirə, seminar, <u>məşğələ</u> , laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Məşğələ Saat	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1: Ərzaq təhlükəsizliyinin nəzəri-konseptual əsasları Plan 1. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi iqtisadi və milli təhlükəsizliyinin tərkib hissəsi kimi 2. Ərzaq təhlükəsizliyinin mahiyyəti 3. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amillər 4. Dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritetləri Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
2	Mövzu: Dünyanın ərzaq istehsalının tarixi mərhələləri və əhali artımı ilə qarşılıqlı əlaqələndirilməsi Plan 1. Dünyanın ərzaq istehsalının tarixi mərhələləri və onun müasir inkişaf istiqamətləri 2. Dünyanın ərzaq istehsalı və əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsi	4	

	3. Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti 4. Dünyanın ərzaq bazarının inkişaf istiqamətləri Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]		
3	Mövzu: Əhalinin ərzaqla təminatı problemi və ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri Plan 1. Əhalinin ərzaqla təminatı probleminin bioloji, iqtisadi, sosial və siyasi əhəmiyyəti 2. Ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri və Strateji Yol Xəritəsində ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının təmin edilməsi 3. Müasir dövrdə (2024-2025-ci illərdə) global ərzaq çatışmazlığı problemi 4. Dünya təcrübəsində ərzaq təminatının səviyyəsi Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
4	Mövzu: Ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsində xarici təcrübə və global ərzaq probleminin səciyyəvi xüsusiyyətləri Plan 1. Ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi amili 2. Global ərzaq probleminin səbəbləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri 3. Aclıq və onun əsas formaları 4. Dünyanın ərzaq istehsalının əsas problemləri Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
5	Mövzu: Qloballaşma fonunda milli ərzaq kompleksində dayanıqlı inkişafı Plan: 1. Ərzaq təminatının dayanıqlı inkişaf konsepsiyası 2. Dünya ölkələrinin dayanıqlı inkişafın praktikasında modernizasiya 3. Milli ərzaq iqtisadi siyasəti səviyyəsində özünü təmin etmə 4. Ərzaq kompleks struktur modelinin formalaşmasının iqtisadi-sosial qanunauyğunluğu 5. Ərzaq kompleksin modern ideya məzmunu və dayanıqlı modernləşmə modeli Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
6	Mövzu: Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyi və onun möhkəmləndirilməsi yolları Plan: 1. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin təminatının əsas amilləri 2. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodikası 3. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi probleminin daxili və xarici mənbələri 4. Ərzaq probleminin həllinin ekstensiv və intensiv yolları 5. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi yolları Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
7	Mövzu: Ərzaq kompleksin idarə edilməsində dövlət siyasəti və Azərbaycanın regionlarında ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqaməti Plan 1. Regionların təbii-iqtisadi potensialından istifadə edilməsində problemlər 2. Ərzaq kompleksinin inkişafı və idarə edilməsinin təhlilində sektorial çoxfunksionallığı 3. Ərzaq kompleksinin resurs ehtiyatları və təyinatı 4. Azərbaycanın regionlarında ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	4	
8	Mövzu: Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı Plan: 1. «Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı»nın təsdiq edilməsi və onun məqsədi 2. Ərzaq təminatı ilə bağlı maliyyə siyasətinin ümumi strategiyası 3. Ərzaq təminatı ilə bağlı ticarət və gömrük siyasəti 4. Ərzaq təminatı ilə kənd təsərrüfatının inkişaf strategiyası 5. Ərzaq təminatı ilə bağlı ərzaq istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərən təsərrüfat subyektlərinə yardım 6. Ərzaq məhsullarından istifadə və əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində siyasət Mənbə: [Mühazirə materialları: 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
X	Cəmi:	30	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Magistrantlar

- Ərzaq təhlükəsizliyinin nəzəri-konseptual əsaslarını öyrənir;
- Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amilləri öyrənir;
- Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritetlərini öyrənir;
- Dünyanın ərzaq istehsalı və əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsinin təhlil edilməsini öyrənir;

- Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti ilə bağlı biliklər əldə edir;
- Dünyanın ərzaq bazarının inkişaf istiqamətlərini öyrənir;
- ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri və Strateji Yol Xəritəsində ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının təmin edilməsi ilə bağlı biliklər əldə edir;
- Qlobal ərzaq probleminin səbəblərini və səciyyəvi xüsusiyyətlərini öyrənir;
- Dünyanın ərzaq istehsalının əsas problemlərini öyrənir və s.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- ərzaq təhlükəsizliyinin nəzəri-konseptual əsaslarını mənimsəyir;
- ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amillər haqqında biliklər əldə edir;
- Dünyanın ərzaq istehsalı ilə əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsini təhlil etməyi bacarır;
- Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti ilə bağlı biliklər əldə edərək təhlil aparmağı bacarır;
- Qlobal ərzaq probleminin səbəblərini və səciyyəvi xüsusiyyətlərini təhlil etməyi bacarır;
- ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin sosial-iqtisadi problemləri ilə əlaqədar şərh verməyi bacarır və s.

XIII. Magistrlərin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

1. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi iqtisadi və milli təhlükəsizliyinin tərkib hissəsi kimi
2. ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amillər
3. Dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritetləri
4. Dünyanın ərzaq istehsalının tarixi mərhələləri və onun müasir inkişaf istiqamətləri
5. Dünyanın ərzaq istehsalı və əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsi
6. Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti
7. Dünyanın ərzaq bazarının inkişaf istiqamətləri
8. Əhalinin ərzaqla təminatı probleminin bioloji, iqtisadi, sosial və siyasi əhəmiyyəti
9. ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri və Strateji Yol Xəritəsində ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının təmin edilməsi
10. Dünya təcrübəsində ərzaq təminatının səviyyəsi

II Kollektiv sualları:

1. ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi amili
2. Qlobal ərzaq probleminin səbəbləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri
3. Aclıq və onun əsas formaları
4. Dünyanın ərzaq istehsalının əsas problemləri
5. ərzaq təminatının dayanıqlı inkişaf konsepsiyası
6. Milli ərzaq iqtisadi siyasəti səviyyəsində özünütəminatmə
7. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin təminatının əsas amilləri
8. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodikası
9. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi probleminin daxili və xarici mənbələri
10. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi yolları

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi iqtisadi və milli təhlükəsizliyinin tərkib hissəsi kimi
2. ərzaq təhlükəsizliyinin mahiyyəti
3. ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini şərtləndirən amillər
4. Dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin prioritetləri
5. Dünyanın ərzaq istehsalının tarixi mərhələləri və onun müasir inkişaf istiqamətləri
6. Dünyanın ərzaq istehsalı və əhali artımının qarşılıqlı əlaqələndirilməsi
7. Dünya ölkələrində əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbinin ödənilməsi vəziyyəti
8. Dünyanın ərzaq bazarının inkişaf istiqamətləri
9. Əhalinin ərzaqla təminatı probleminin bioloji, iqtisadi, sosial və siyasi əhəmiyyəti
10. ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi şərtləri və Strateji Yol Xəritəsində ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının təmin edilməsi
11. Dünya təcrübəsində ərzaq təminatının səviyyəsi
12. ərzaq təhlükəsizliyi təmin edilməsi amili
13. Qlobal ərzaq probleminin səbəbləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri
14. Aclıq və onun əsas formaları
15. Dünyanın ərzaq istehsalının əsas problemləri
16. ərzaq təminatının dayanıqlı inkişaf konsepsiyası
17. Dünya ölkələrinin dayanıqlı inkişafın praktikasında modernizasiya
18. Milli ərzaq iqtisadi siyasəti səviyyəsində özünütəminatmə

19. Ərzaq kompleks struktur modelinin formalaşmasının iqtisadi-sosial qanunauyğunluğu
20. Ərzaq kompleksinin modern ideya məzmunu və dayanıqlı modernləşmə modeli
21. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin təminatının əsas amilləri
22. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodikası
23. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi probleminin daxili və xarici mənbələri
24. Ərzaq probleminin həllinin ekstensiv və intensiv yolları
25. Dünyanın ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi yolları
26. Regionların təbii-iqtisadi potensialından istifadə edilməsində problemlər
27. Ərzaq kompleksinin inkişafı və idarəedilməsinin təhlilində sektorial çoxfunksionallığı
28. Ərzaq kompleksinin resurs ehtiyatları və təyinatı
29. Azərbaycanın regionlarında ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər
30. «Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı»nın təsdiq edilməsi və onun məqsədi
31. Ərzaq təminatı ilə bağlı maliyyə siyasətinin ümumi strategiyası
32. Ərzaq təminatı ilə bağlı ticarət və gömrük siyasəti
33. Ərzaq təminatı ilə kənd təsərrüfatının inkişaf strategiyası
34. Ərzaq təminatı ilə bağlı ərzaq istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərən təsərrüfat subyektlərinə yardım
35. Ərzaq məhsullarından istifadə və əhəlinin sosial müdafiəsi sahəsində siyasət

Sillabus "Maliyyə idarəetməsi və audit" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il (01 sayılı protokol) tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

dos. Əlixan Bədəlov

Fənn müəllimi:

b/m. Nuran Hüseynli